

Toisen ihmisen kunnioittaminen ohjaa oikeamielistä joka käännteessä, kohtasi hän ihmisiä kadulla tai työpaikalla.

Oikeamielisyys

asenteena ja ratkaisuisa

Oikeamielisyyden ajatellaan usein tar-koittavan oikeudenmukaisuutta, jolloin käsitteenä sen merkitys laajenee yksilön moraalisesta ominaisuudesta yhteisön, yhteiskunnan tai tekojen ja motiivien ominaisuuksiin. Ulkoisten sovittujen ominaispiirteiden perusteella voidaan siten arvioida, onko teko tai toiminta oikeudenmukainen. Esimerkiksi on epäoikeudenmukaista syrjäyttää vanhuksat päätöksenteosta, koska oikeus päättää omaan elämään liittyvissä asioissa katsotaan olevan jokaisen oikeus, vanheneminen ei heikennä sitä oikeutta. Käsitys oikeudesta päätöksentekoon perustuu yhteisiin sopimuksiin, jotka on mm. kirjattu lainsäädäntöön. Tässä oikeamielisyyttä tarkastellaan yksilön ominaisuutena ja asenteena. Mieli ja mielisyys ilmaisevat siihen liittyvän henkilökohtaisen suhteen. Sitä on siis tarkasteltava mielestä, asenteesta käsin eli lähinnä mentävä peilin ääreen. Ajattelen oikeamielisyyden tarkoittavan yksilön tahtoa ja suuntautumista oikeudenmukaiseen toimintaan.

Käytännössä tahto ja suuntautuminen vaikuttavat siihen, mitä ihminen näkee ja havaitsee. Näлкäinen havaitsee aktiivisesti ruokaan liittyviä ilmiöitä. Kun haluaa nähdä oikeudenmukaisia asioita, havaitsee tekijöitä, jotka ovat oikeudenmukaisia tai epäoikeudenmukaisia, mutta myös piirteitä, jotka johtavat niihin. Oikeamielinen henkilö lähtökohtaisesti havainnoi, tarkastelee ja toimii siten, että valintojen ja ratkaisujen lopputulemassa oikeudenmukaisuus toteutuu. Tai ainakin hän tavoittelee sitä, minkä ajattelee olevan oikeudenmukaista. Hän on positiivisesti suuntautunut ratkaisuisaan oikeudenmukaisuuteen, joskus tiedostamattaan.

Oikeamielisyyden perusvireenä voidaan ajatella olevan altruismi eli pyyteetön toisen ja toisten edun tavoittelemine. Niinpä egoistinen eli itsekeskeisesti toimiva henkilö ei voi keskittyessään oman edun tavoittelemiseen olla oikeamielinen. Oikeamielinen on aina ensisijaisesti kiinnostunut toisen ihmisen ja yleisen hyvän toteutumisesta. Silloin hän pyrkii löytämään ratkaisuja, jotka huomioivat tasapuolisesti kaikkien niiden edun, joita ratkaisu koskettaa. Pyyteetön oikeamielisyys saattaa silloin merkitä oman edun syrjäyttämistä, jopa uhrautumista toisten hyvän toteutumiseksi.

Kun oikeamielisyydessä on kyse asenteesta, tahdosta ja suuntautumisesta, niin ei voi välttää peräänkuuluttamasta motiivia. Mikä on oikeamielisesti toimivan henkilön motiivi? Haluaako hän näyttää teoillaan olevansa oikeamielinen vai onko hän tosiasiallisesti oikeamielinen? Aivan kuten altruistinen teko on pelkkä teko, jos motiivi on itsekäs, kuten esimerkiksi tilanteessa, jossa ihminen osallistuu hyväntekeväisyyteen vain, koska se tuottaa itselle hyvän mielen.

Oikeamielisen motiivi on kiinnittynyt suurempaan linjaan kuin pelkästään yksittäisen oikeudenmukaisen piirteen tunnistamiseen ja sen toteuttamiseen. Hän on sisäistänyt elämänsä filosofiaan kuuluvan arvokkuuden ja ihmisarvon, jotka realisoituvat vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Toisen ihmisen ja ihmisarvon sinänsä kunnioittaminen ohjaa häntä joka käänteessä, kohtasi hän ihmisiä kadulla tai työpaikalla. Se on enemmän kuin oppi oikeudenmukaisuudesta, se on rakkautta ihmisiä, elämää, olemista, kanssakäymistä, oikeaa ja hyvää kohtaan.

Altruistinen ihminen ei aina onnistu tekemään hyviä tekoja, vaikka hän pyyteettömästi siihen pyrkiikin. Esimerkiksi hoitaja saattaa ymmärtämättään rajoittaa potilaan itsemääräämistä tekemällä omasta mielestään hyvään johtavia ratkaisuja tämän puolesta. Yhtä lailla oikeamielinen ihminen ei välttämättä toimi oikeudenmukaisesti, vaikka se onkin hänellä tavoitteena. Siitä syystä pelkkä asenne ei riitä oikeudenmukaisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oikeamielinen tarvitsee myös tietoa siitä, onko teko sinänsä oikeudenmukainen tai ovatko seuraukset oikeudenmukaisia. Se edellyttää häneltä jatkuvasti valppaana olemista, harkitsemista, punnitsemista, eri näkökulmiin perehtymistä, asioiden ottamista keskusteluun ja arkipäivän ilmiöiden kriittistä tarkastelemista. Oikeudenmukaisen ratkaisun löytäminen ei synny itsestään vaan se vaatii työtä.

Oikeamielistä asennetta suhteessa ympäristöön ja toisiin ihmisiin voi itessään myös kehittää. Joulu on otollinen aika siihen. Silloin voi rauhoittua pohtimaan omaa elämän filosofiaansa, mitkä asiat ovat minulle tärkeitä, mitä pidän arvokkaana suhteessa toisiin ihmisiin. Toiseksi kannattaa pysähtyä tarkkailemaan ja katsomaan ympärillä olevia ihmisiä, mitä he kenties pitävät tärkeänä ja merkityksellisenä elämässään. Voinko minä edesauttaa heidän arvokkaina pitämiensä asioiden toteutumista. Kolmanneksi voin kerätä tietoa yleensä arvoista ja oikeudenmukaisuudesta, miten voin omalta osaltani pitää niitä arkipäivässä esillä ja toimia niiden mukaisesti. Ja viimeiseksi voin palata siihen, mihin vain itse voi vaikuttaa, omaan moraaliin. Onko toinen ihminen asenteissani ja suuntautumisen tavassani keskiössä vai marginaalissa?

Annu Haho,
TtT, erikoissairaanhoitaja,
Etiikan tutkija ja kouluttaja,
ProEt Oy

Etikkaa! - verkossa

www.proet.fi

proEt ●●●

olomme facebookissa -

